

Dóra László

Megbeszélünk mindent és kivesszük a legjobb könyveket

Nemcsak a könyvekről, hanem a kölcsönzőkről is érdekes feltételezésekbe bocsátkozhatunk, ha megvizsgáljuk, hogy miket hagynak a könyvtárba járók egy-egy kikölcsönzött műben. Kiváló példa erre, hogy e lap hasábjain is jelent már meg beszámoló hasonló témában, amelynek egy könyvtári kötetekben felejtett „relikviából” rendezett kiállítás volt az alapja. (Lásd Benkéné Sándor Barbara Zita: *Mit keres a körömrészlő a lapok között? Könyvek, emlékek, történetek.* = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 29. évf. 2020. 12. sz. 17–20. p.)

Amint az említett cikkben is olvasható, a „könyvekben felejtett tárgyak gyűjtése, publikálása” – vagyis nyilvánosságra hozatala és bemutatása – valóban érdekes részleteket rejthet magában, és mivel jelen sorok szerzője is gyűjti az ilyen tárgyakat, kézenfekvőnek tűnt írni ezekről. Természetesen minél különlegesebb a tárgy, vagy minél régibb, illetve valamilyen formában utal az olvasójára, annak életére, vagyis a „beszédes hétköznapiakra”, annál izgalmasabb és értékesebb számomra.

A gyűjtés természetesen nem kizárólag a könyvtárosok hobbjaja, akik keze alatt hivatásukból adódóan egy nap alatt akár több száz könyv is megfordulhat. Még egy lelkes, de a könyvtári ügyekben tájékozatlan olvasó is meglepődhet azon, hogy egy érdeklődési körébe illő könyvbe az előző ideiglenes tulajdonos mit tett be könyvjelzőként.

A fent említett cikkben olvashatunk néhány nagyon érdekes könyvjelzőnek használt tárgyról is, amelyet a könyvtárba járók elfelejtettek kivenni a kötetből, mielőtt visszavitték volna a könyvtárba. A leghétköznapibb a papír zsebkendő – kéznél van, és jól jelzi hol tart az olvasó, de megfelel a célnak egy kártyanaptár

vagy egy éppen kéznél lévő használati tárgy, amely általában vékony és nem túl nagy, például egy belépőjegy, levél vagy más feljegyzésekkel ellátott cédula, esetleg egy bevásárlólista.

Néhány könyvjelzőként funkcionáló – az előbbieken logikusnak nevezett – tárgy árulkodik arról is, hogy az illető hova vihette a könyvet. Egy-egy préselt levél, amelyet feltehetően emlékek vagy dísznek szánt az olvasó, erdei kirándulásról tanúskodhat. A képeslapok – már amennyiben látni rajtuk, hogy nem korai kiadásúak – a nyaralási emlékek részei lehettek. Hasonlóak ezekhez az idegen nyelvű feliratú belépők, mint például az, amelyikről kiderült, hogy a *Gardaland park*ba lehetett bejutni vele. Ez az észak-olaszországi szabadidőpark számos szórakozást biztosít kicsiknek és nagyoknak egyaránt, sokféle vidámparkszerű élménnyel és akváriumlátogatással vagy éppen delfinbemutatóval.

Éppen ezért érdekes lehet a könyvekben talált tárgyakkal kapcsolatban, ha feljegyezzük, hogy melyik könyvből került elő, és megpróbáljuk kitalálni, hogy mi lehet a története, még akkor is, ha maga a tárgy nem feltétlenül „beszédese”.

Egy közönséges, szupermarketben nyomtatott blokk is lehet egy egész mese forrása, ha nem dobjuk ki, hanem alaposan szemügyre vesszük. Megjegyzendő, néhány külföldi könyvtár már hirdetett ezzel kapcsolatban mesélő pályázatot, és a téma a könyvtár-pedagógiai foglalkozásokba is könnyen beemelhető.

Egy hétköznapi bevásárlócédulán nem meglepő, hogy találhatunk tollal kiemelt részeket (lásd pl. SÖR!), amelyek valamilyen fontos dologra hívják fel a figyelmet. Egy befőzéssel kapcsolatos könyv lapjai közt felejtett egzotikus zöldségeket tartalmazó pénztári blokk viszont arról árulkodik, hogy az illető, aki benne felejtette a cetlit, egy valódi ingyenc lehet. Egy új kiadású, a barkácsolást – és azon belül is a fafaragást – népszerűsítő hobbifüzetből pedig az alábbi jegyzék került elő: „10x10 akácfa, cigányfűró, enyv vagy faragasztó, ecsetek több méretben”. A könyvben hasonló eszközöket igénylő eljárást ugyan nem találni, de a kötet láthatólag mégis elérte célját, és valaki számára kifejezetten hasznos volt, hiszen megihlette a mű.

Egy angol hotel jelzésével ellátott keménypapírra ragasztott körömrészelő pedig arról ad bizonyosságot, hogy Michael Morpurgo: *Hadak útján* című könyve a Kálvin téri FSZEK-ből feltehetően eljutott Londonba, valamikor 2019 nyarán.

Egy másik „emléktárgyon”, egy hotel névjegyszerű reklám-céduláján az olvasó szobaszáma is olvasható. A Stuttgart mellett lévő szálló egyébként gyerekbarátként hirdeti magát, és valóban családias hangulatúnak tűnik a weboldala alapján – ezzel összhangba hozható, hogy egy *Hupikék törpikék* mesekötet oldalai közül került elő.

Érdekesebb egy fokkal, amikor olyan régi tárgyak kerülnek elő a könyvekből, mint például az 1990-es évekből származó telefonkártya, balatoni életképpel. A tulajdonosa talán gyűjtötte ezeket, mindenesetre nem vette ki a könyvből. Az ódivatú vasúti menetjegy pedig a régi idők mementója. Ki tudja mióta lehetett már a könyvben, amit talán régóta nem kölcsönzött ki senki, vagy a kiadvány

olvasói benne hagyták, esetleg meg sem találták, mert nem minden részt olvastak el Fernand Braudel: *Anyagi kultúra, gazdaság és kapitalizmus, 15–18. század* című, igencsak vaskos kötetéből. Ugyanígy szót kell ejteni az egykor rajongásig szeretett kártyanaptárakról is: egy *Pelét*, a focistát ábrázoló 1989-es képért a naptár évében valószínűleg több kisiskolás birokra kelt volna.

Néhány könyvtári kötetben maradt fénykép kellemes nyári vakációt örökít meg, mosolygó szülők két csemetével, a hátlap szerint 2008-ban Balatonalmádi-ban készült a fotó, természetesen egy forró nyári napon, ahogy a szalmakalapról gondolni lehet. A háttérben a part, néhány vízibicikli és egy arra sétáló lángost majszoló kislány is látható, talán a mai Wesselényi strand egy részlete.

Egy másik könyvben, történetesen egy Bajorországról szóló útikalauzban találtam egyszer egy gyönyörű és viszonylag régi stílusú képeslapot a *Neuschwanstein kastély*ről is. Ez az az épület, amely megihlette a Walt Disney Stúdiót, és megmintázták róla a bevezető képkockáik izgalmas hangulatú logóját, valamint a *Csipkerózsika* című mesefilmben megrajzolt helyszínt is. A kastély világhírű, már csak azért is, mert II. (Őriült) Lajos bajor király építtette, akinek a rejtélyes halála ma is történelmi mondák tárgya, maga a vár pedig egy szimbólumokkal telezsúfolt épület, amely az uralkodó lelkivilágát mutatja be. És mindez csak egy képeslap miatt jut az eszembe.

Ha régi könyvtári olvasójegy lapul a korábban másnál lévő könyvben, az illető olvasási szokásairól is képet kaphatunk. Szabó Tamás például – aki az olvasójegyet egy később általam kikölcsönzött kötetben hagyta – diákként iratkozott be fél évre a könyvtárba, kedvelte a második világháborúról szóló szakkönyveket és tanulmányokat. Előfordult, hogy egyszerre nyolc történelmi témájú könyv is volt nála a jelzet témában.

A reklámkiadványok szintén elmesélnék valamit egykori gazdájukról, teszem azt, hogy hol járt és mikor, milyen élményekben lehetett része, ha már a belépőjegyét nem is hagyta az oldalak között. Bár időnként ez is sokakkal előfordul.

Kissé meghökkentő, ha valaki a befizetendő csekket vagy éppen az orvosi beutalót hagyja a könyvben, bár lehet, hogy azért tette oda, hogy ki nem menjen a fejéből – csak éppen becsúszott a lapok közé az egyik kézbevetel során.

A legkedvesebbek minden esetben a kézzel írt üzenetek, amelyek néha napján csak úgy kiesnek a könyvekből. Van köztük találkára hívó, figyelmeztető, javaslatot tevő, emlékeztető – néhánynak semmi köze a műhöz, csupán mint üzenetvivő közeg szerepel a kötetben.

Ilyen az a gyűjteményemben őrzött, cédulára írt üzenet is, melyen ez áll: „Tali este 8-kor a parkban?”, amely talán egy romantikus randevúra céloz, bár nem világos, hogy ezért miért kellett a könyv, vagy hogyan is került bele az üzenet.

A leginkább találó, amivel valaha is találkoztam, két éve akadt a kezembe egy oktatási intézmény gyűjteményében, a pedagógiai könyvek polcán: „3-kor a könyvtárban, megbeszélünk mindent és kivesszük a legjobb könyveket a témában!”